

САНУ

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Награде за науку

ИНТЕРВЈУ: АКАДЕМИК НИКОЛА ХАЈДИН,
ПРЕДСЕДНИК САНУ

Подстицај за достигнућа

“С обзиром на укупан развој друштва у свету и код нас који карактерише све снажнија наука као основа, са извесном дозом слободе изражавања може се рећи да наступа доба развоја друштва заснованог на науци”

Тихо је у ходницима Српске академије наука и уметности. Након неколико бурних месеци за науку у Србији, у другој половини јула академици су се – као и сви остали истраживачи и професори на институтима и факултетима – размилели по конференцијама, семинарима, студијским путовањима или, једноставно, отишли на одморе.

Мада је врео јулски дан окувао београдске улице, у пространим холовима зграде САНУ, подигнуте још 1924. године по пројекту Драгутина Ђорђевића и Андре Стевановића, задржао се јутарњи хлад. У тихим ходницима, сваки корак на паркету јасно одзвања. Крај попрсја Вука Караџића и витрине са делима Милутина Миланковића, промиче само једна седокоса прилика ослоњена на штап – то је увек присутни генерални секретар Академије Димитрије Стефановић.

Председник САНУ, академик Никола Хајдин, уједно и најугледнији градитељ у Србији, чека нас у канцеларијама председништва, као и увек добро расположен. Између осталог, разговарамо о његовој омиљеној теми – недавно успостављеним наградама Српске академије наука и уметности.

Кад су пре скоро две године први пут најављене, председник Хајдин се посебно zaloжио да афирмише награде САНУ како у медијима тако и међу донаторима, а у крајњој линији и међу самим академицима.

“Према традицији европских земаља, награде Академије се сматрају врхунским наградама из области науке у датом периоду, за одређену земљу”, каже академик Никола Хајдин за “Време”. “Награда која се додељује сматра се врхунским научним доприносом или збиром научних доприноса у одређеном периоду који карактеришу онога који

конкурише за њу. Ова награда може се схватати врхунском наградом за научна достигнућа у овој земљи.”

“ВРЕМЕ”: Међу разним наградама које постоје у Србији, иза једног броја већ на неки начин стоји Академија. По чему се ова награда Академије разликује?

АКАДЕМИК НИКОЛА ХАЈДИН: Реч је о највишој научној установи, а потом и о чињеници да жири чини најеминентнији тим стручњака из појединих области за које се додељује награда. Они нису сви академици, али знатан део жирија чине чланови Академије. Садашње стање ствари је тако да се награде додељују за област физике и хемије сваке друге године. Исто тако се додељују и награде из области математике, техничких наука и медицине, такође сваке две године. С тим што се ове награде ређају алтернативно. Захваљујући донаторима, за награде имамо снажну финансијску подршку. Новчани износ награде захваљујући донаторима је позамашан за наше услове и могућности – 10.000 евра, наравно, у динарској противвредности.

Колико је оваква једна награда значајна за науку у Србији?

Осим новчане вредности, награда Академије има и шири значај за нашу јавност. Ове награде подстичу интерес за науку, стварају плиму за висока научна достигнућа, а самим тим подижу и општи научни ниво у оквиру једне нације. С обзиром да укупан развој друштва у свету и код нас карактерише све снажнија наука као основа. Са извесном дозом слободе изражавања може се рећи да наступа доба укупног развоја друштва заснованог на науци.

Популарисањем ове и сличних награда за науку подстичемо интерес за бављење науком у самом успону. То је један од важних елемената ове награде, која својим скромним доприносом на изванредан начин утиче на овај развој. Трудићемо се да награђени и њихово дело буду преко средстава информисања што боље приказани најширим слојевима друштва са циљем да подстакну људе на научно стварање.

Каква је општа клима за бављење науком у Србији данас? Колико финансијски проблеми утичу на то?

Са финансирањем науке не можемо бити задовољни јер оно што се одваја за науку је веома мало, поготово у поређењу са земљама у окружењу које нису много богатије од нас. Остаје да се надамо да ће укупним побољшањем стандарда и издвајања за науку она добити неко боље место. Имамо веома много талентованих људи, али нема довољно новца за истраживање, посебно за експериментални рад. Као оптимиста, надам се да ће се то поправити.

Награде САНУ покривају области математике, техничких наука, медицине, физике и хемије. Колико је било тешко наћи спонзоре за ове области? Како сте у томе успели, на пример, у случају математике?

Сматрамо да је математика научна основа за многа истраживања у применама на друге науке. И у појединим областима које не припадају у потпуности егзактним наукама математика проналази пут. Једна од таквих области је банкарство. Што се тиче техничких наука врло је широка лепеза интересовања оних који би могли да помогну.

Добили смо подршку од Града Београда који је заинтересован за сопствени развој и развој нације. На крају је остала медицина. За њу није било тешко наћи спонзора, с обзиром на значај који медицина има на човека и човечанство. Главни донатор је позната међународна фармацеутска компанија “Драгер”.

Да ли се размишљало и о другим областима?

Академија има амбицију да установи награде из области хуманистичких наука и уметности које имају посебан значај за развој друштва у целини. Не одустајемо од ове идеје, мада са гледишта финансирања ових награда ствари нису баш на истом нивоу као када је реч о егзактним наукама. Требало би више рачунати на то да ће финансијску награду за ове науке обезбедити прво држава, а онда и поједине организације са одређеном стручном оријентацијом. То не значи да Академија у истој мери не цени научни рад из области хуманистичких наука и трудиће се да у најскорије време укључи и хуманистичке науке и уметност у награђиване области. Има још један додатни елемент, наиме, извесне области из хуманистичких наука и уметности бивају награђиване, па нису ни оне потпуно лишене награде.

НАГРАДЕ САНУ

ПАРНА ГОДИНА (2012, 2014...): Физика, хемија

НЕПАРНА ГОДИНА (2013, 2015...): Математика, техничке науке и медицина

НАГРАЂЕНИ: Не могу бити академици

ЖИРИ: Три члана које именује САНУ

ИЗНОС НАГРАДЕ: Повеља и 10.000 евра

РОК ЗА ПРИЈАВУ: 15. септембар 2013.

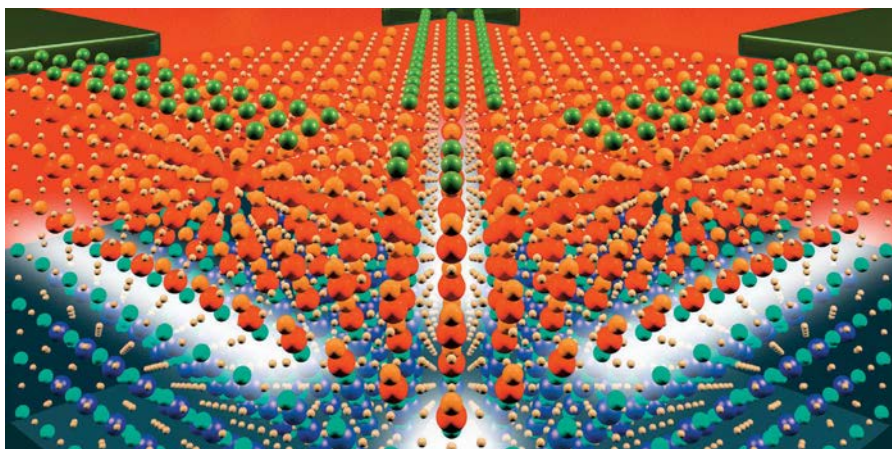
да. Постоји знатан део који се издваја за друштвене науке, уметност, књижевност. Са тиме је наша јавност упозната и то доприноси да људи који се у овим областима истичу јесу и познати у јавности.

Међу прошлогодишњим добитницима је млади стручњак Игор Пашти, један од најмлађих истраживача код нас, а већ иза себе има завидну научну каријеру. Да ли је то знак да се кроз ову награду Академија у већој мери окреће младим истраживачима?

Старост кандидата не игра никакву улогу, већ само квалитет научног рада. Са друге стране, подстицање младих људи на научно стварање остварује се на различите начине. Један од значајних подстицаја за младе научнике је такозвано оснивање Академије младих, коју неке земље већ имају. Код нас та фаза још није наступила, а од расположења чланова Академије зависи када ће се то догодити код нас, јер је за такав договор потребан широк консензус. Постоје такозване стручне академије које такође подстичу научни рад, као академије медицинских наука и инжењерских наука на пример, које имају значајну улогу у подизању свести младих и њихових способности да се баве науком, посебно када је реч о примењеним наукама.

С. Зрнић, С. Бубљевић

НАГРАДА САНУ ЗА ХЕМИЈУ

Интервју: Др Игор Пашти, Факултет за физичку хемију

Најмлађи београдски доцент

“**Н**а Награду САНУ гледам искључиво као на велику мотивацију за даљи рад и осећам обавезу према САНУ да оправдам одлуку којом ми је та награда додељена”, каже скромно за “Време” Игор Пашти, истраживач са Факултета за физичку хемију.

Он је прошле године био први добитник Награде Српске академије наука и уметности из области хемијских, биолошких и сродних наука. Угледни жири, којем је председавао академик Мирослав Гашић, секретар Одељења хемијских и биолошких наука, изабрао је Паштија између четири кандидата, од којих сваки иза себе има изузетну научну каријеру.

А каријера Игора Паштија је тек на почетку, мада иза себе већ има изузетне резултате. Пашти је најмлађи доцент на свом факултету и са 27 година већ је стекао изузетну научну репутацију. Бави се експерименталним и теоријским аспектима катализе и електрохемије у комбинацији са моделовањем и прорачунима базираним на принципима квантне механике, односно теоријском методом функционалне густине. Награда САНУ му је дала додатан подстрек за рад.

“Резултати на којима је награда базирана добијени су интензивним тимским радом па својим колегама и сарадницима дугујем велику захвалност на сјајном периоду који је иза нас, али се исто тако надам да ћемо и у времену које долази наставити рад са истим ентузијазмом који нас је до сада пратио”, каже Пашти.

“**ВРЕМЕ**”: Шта је метода функционал-густине?

ИГОР ПАШТИ: Теорија функционал-густине представља

један од видова квантно-механичког приступа описивања вишеелектронског система, при чему је полазна претпоставка да је основно стање система одређено електронском густином. Првенствено је била прихваћена у области физике чврстог стања, али од 90-их година прошлог века проширила се и на друге области, што је било условљено развојем саме теорије.

Област истраживања за коју сте награђени донекле се налази у простору између физике и хемије. Колико је савремена наука, па и електрохемија, уопште данас замислива без квантномеханичког погледа на свет?

Начин на који се приступа неком проблему одређује методе којима ће бити анализиран. У многим случајевима експеримент је довољан, док, понескад, теоријски приступ може да пружи више информација него експеримент. Иако се електрохемија првенствено развијала као експериментална наука, развој теоријских метода омогућио је потпуно нов увид у проблематику која је, у одређеним случајевима, тешко или потпуно недоступна експерименту. Ова два приступа се међусобно не искључују, нити би требало, и њихова комплементарна примена омогућава јаснију слику феномена у поређењу са случајем када је истраживање ограничено само на експериментални, односно теоријски приступ.

Да ли овакве награде олакшавају рад истраживача и подстичу младе да се определе за пут науке?

Озбиљна истраживања захтевају и озбиљна улагања. Иако је у последњој деценији наука у Србији доживела велики, рекло би се и вртоглави развој, у овом тренутку финансијска ситуација може да представља кочницу даљем напретку. Овакве награде свакако представљају стимулацију за сваког истраживача у земљи, али о каквој год награди да је реч, не може се и не сме дозволити да она буде ослонац развоја науке на националном нивоу. То би требало да буде питање од националног интереса и захтева систематски приступ. Уверен сам да се ниједан нобеловац није бавио истраживањем са основним циљем да добије Нобелову награду.

НАГРАДА САНУ ЗА ФИЗИКУ

Др Милутин Благојевић, Институт за физику

На фронту науке

У последњих десет година, др Милутин Благојевић са Института за физику објавио је 26 радова у најугледнијим међународним часописима и то у области која се данас сматра фронтом науке, не само у физици – теорији гравитације. Након тога, прошле године је добио вест да је изабран и за првог добитника награде САНУ из области физичких и сродних наука. Жири којем је председавао академик Федор Хербут изабрао га је између три подједнако угледна кандидата у нашој науци.

“Уопштено говорећи, мислим да код људи који се баве истраживањем награде немају велики значај као мотив за даљи рад”, каже др Благојевић за “Време”. “Ипак, као и сви људи, и истраживачи имају пријатан осећај кад им се ода признање за њихов рад. Такав је случај био и са мном, када сам прошле године добио Награду САНУ. Моје највеће задовољство поводом добијања те награде јесте чињеница да је истраживање гравитације добило одређену медијску пажњу. То ће, верујем, бар донекле утицати на друштвени углед свих истраживача код нас, а посебно оних који се баве истраживањем гравитације, области која већ дуго времена крије неке од највећих тајни савремене физике.”

“ВРЕМЕ”: Колико је теорија гравитације уопште данас експериментална наука у односу на то како се физика традиционално схвата?

МИЛУТИН БЛАГОЈЕВИЋ: Истраживање физичких особина основних интеракција у природи је процес, у коме теоријске идеје и њихова експериментална провера представљају два неодојива аспекта једне те исте појаве. Гравитација је најслабија основна интеракција елементарних честица, па је зато овде и најтеже извршити експерименталну проверу нових идеја. Већ са настанком Ајнштајнове теорије гравитације (1916. године), њене прве провере биле су везане за астрономске појаве јер су због великих маса планета и

Сунца ефекти гравитације били мерљиви. Данас, када постоје нове теорије гравитације, начин њихове провере се све више помера у област астрофизике и космологије, где су ефекти гравитације веома јаки, па се могу лакше опазити. Практично, за те провере се користе ванземаљске лабораторије, које се налазе у специјално конструисаним сателитима.

Шта је тродимензионална гравитација са торзијом?

Током времена, показало се да Ајнштајнова теорија гравитације има одређене слабости: у њој се појављују сингуларитети, стања са бесконачним вредностима густине материје, сто је физички неприхватљиво; опис материје у Ајнштајновој теорији не узима у обзир постојање спина елементарних честица, итд. Да би се те слабости отклониле, године 1961. предложена је нова теорија гравитације. Геометријска интерпретација Ајнштајнове теорије ослања се на простор-време са кривином, док нова теорија користи простор-време са кривином и торзијом. Због присуства торзије, нова теорија се назива теорија гравитације са торзијом. У новој теорији: (а) постоје решења без сингуларитета, и (б) материја поседује спин, који је директно повезан са торзијом простор-времена. Често се, због техничке једноставности, неки модели теорије гравитације изучавају најпре у три димензије, да би се, затим, добијени резултати могли применити и у четири димензије простор-времена.

Колико је тешко данас бити истраживач у Србији?

И поред појединачних успеха у истраживању, опште стање науке у Србији је крајње незадовољавајуће. Разлоге за то треба тражити пре свега у непостојању реалног плана развоја науке. Због тога се догађа да и ово мало средстава која се издвајају за науку често одлази у погрешно планиране пројекте. Награде свакако имају позитиван ефекат на мотивацију младих, али он није пресудан – потребно је да се читав систем науке стави на здраве основе.

НАГРАДА САНУ ЗА МАТЕМАТИКУ, ТЕХНИЧКЕ НАУКЕ И МЕДИЦИНУ

Подстрек за научнике

Научници који у последњих десет година имају остварен рад из области математичких, медицинских и техничких наука позвани су да приложе своја научна остварења на конкурс САНУ

Српска академија наука и уметности (САНУ) омогућила је и ове године вредне награде за развој неколико научних области. У жељи да се подстакне бављење науком у нашој земљи, као и научни развој и напредак младих научника, расписано је неколико конкурса за научна достигнућа из различитих области.

Донатори средстава за најквалитетније научне радове су Фондација Драгер за област медицинских наука, Удружење Банака Србије за математику и сродне науке и Град Београд, који пружа финансијску подршку за доделу новчане награде у области техничких и сродних наука. Национална награда, осим новчаног износа, привлачна је и због признања које се њеним освајањем стиже у широј јавности.

Зато су сви научници који стоје иза квалитета свог рада позвани да учествују на конкурс и добију прилику да свој рад приближе што већем броју људи.

Награде за поменуте области додељују се једном у току непарне године, а чланови Академије не могу учествовати на конкурс. Такође, уколико ниједан рад не испуни очекиване критеријуме, Комисија има потпуно право да не додели награду. Сви научници који желе да конкуришу требало би да имају рад који је остварен током протеклих десет година, пре ове године, у којој се одржава конкурс. Кандидат за Награду може учествовати на конкурс сам, а може се пријавити и група која се у том случају сматра једним кандидатом.

Награђеним учесницима биће додељени Повеља и новчани износ од 10.000 евра у динарској противвредности.

Награђеном научнику Повељу ће свечано доделити САНУ на Дан Академије. Уколико награду освоји група научника, сваки од њих ће свечано примити Повељу, а новчани део Награде се дели на онолико једнаких делова колико чланова има у награђеној групи научника.

Кандидате за доделу Награде могу предложити: акредитовани факултети и високе војне школе, акредитовани на-

учни институти и три лица у највишем научном звању или највишем наставном звању.

Одлуку о избору научника и додели Награде у 2013. години доноси трочлана Комисија, састављена од чланова САНУ и других истакнутих научних личности. Комисија се бира на предлог надлежног одељења Академије које формира Извршни одбор САНУ. Радом Комисије руководи председник, којег

именује Извршни одбор САНУ међу члановима Комисије.

У јавном огласу, који је објавио Извршни одбор САНУ, сви заинтересовани у средствима јавног информисања могу да се упознају са роковима конкурса и осталим битним елементима.

Рок за пријављивање је 15. септембар ове године, а пријаве би требало доставити на писарницу САНУ. Све неправилне и пријаве са закашњењем неће бити узете у обзир. Пријаве могу да се пошаљу у електронском (на ЦД-у) и папирном облику на адресу: Српска академија наука и уметности, улица Кнеза Михаила број 35, 11000 Београд, "За доделу Награде САНУ из области медицине и сродних наука".

Вест о добитнику награде објавиће такође Извршни одбор САНУ у средствима јавног информисања. С. З.

foto: Ivan Šepić

Повремено додаток недељника Време на 6 страна „САНУ – Дом српске науке“;
Објављивање додатка подржала компанија ЈП Србијагас.

Текстове приредили: *Сања Зрнић, Слободан Бубљевић и Дејан Масликовић*
Објављено уз недељник Време бр. 1177 од 25. јула 2013.

Штампа: Ротографија, Суботица

На насловној страни: Зграда САНУ, фотографија Иван Шепић

Dr Ristić

DOM ZDRAVLJA

Članica MEDIGROUP

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

01.-31. JUL

UROLOGIJA

DOM ZDRAVLJA DR RISTIĆ OD SADA NA DVE LOKACIJE

Narodnih heroja 38, Novi Beograd i Visoka 16, Banovo Brdo, 011 2693 287, www.dr-ristic.com

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

0800 10 20 12
(besplatan poziv)

www.ubbad.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec